
Revisionsrapport

***Uppföljning, betyg och
bedömning.***

Bollnäs kommun

*Magnus Höjer
Eleonor Duvander*

Mars 2013

Innehållsförteckning

1.	Sammanfattning	1
2.	Inledning	2
2.1.	Uppdrag, metod och revisionsfrågor.....	2
2.2.	Utgångspunkter	3
3.	Betyg och bedömning	4
3.1.	Information om betyg och betygsskala - iakttagelser	4
3.2.	Processer för implementering - iakttagelser	4
3.2.1.	Kommunnivå	4
3.2.2.	Skolnivå.....	6
3.3.	Kompetens för att säkerställa implementering – iakttagelser.....	7
4.	Revisionell bedömning.....	8
4.1.	Har barn- och utbildningsnämnden säkerställt att den nya betygsskalan är implementerad?.....	8
4.1.1.	Information om betyg och betygsskala	8
4.1.2.	Processer för implementering	8
4.1.3.	Kompetens för att säkerställa implementering	9

1. *Sammanfattning*

PwC har av revisorerna i Bollnäs kommun fått i uppdrag att granska om barn- och utbildningsnämnden har säkerställt att den nya betygsskalan är implementerad.

Arbetet har genomförts genom granskning av dokument och planer, intervjuer med ordförande i nämnden, tjänstemän i ledande befattningar samt lärare och elever i två grundskolor.

Efter genomförd granskning är vår sammanfattande bedömning att barn- och utbildningsnämnden delvis säkerställt att den nya betygsskalan är implementerad. Nämnden har regelbundet hållit sig informerad om reformerna inom utbildningsväsendet, men har ännu inte följt upp att genomförda utvecklingsinsatser avseende bedömning och betygssättning har fått avsedd effekt. Det finns i årskurs 6 en osäkerhet kring betygssättningen, som inte har motsvarighet i årskurs 7 – 9.

Det har funnits relevanta och genomtänkta processer för implementering av den nya betygsskalan i både årskurs 6 och årskurs 7 – 9 på övergripande nivå. Men de har inte varit tillräckliga för att säkerställa att den nya betygsskalan är implementerad på skolnivå, och då framförallt vad gäller årskurs 6. Man har dock haft tillgång till erforderlig kompetens för att kunna implementera den nya betygsskalan.

Reformerna har inneburit olika utmaningar för lärare i årskurs 6 respektive 9. Många lärare i årskurs 6 har fått sätta betyg för första gången vilket troligtvis förklarar till del den skillnad mellan årskurs 6 och årskurs 7 – 9 som vi sett.

Nämnden behöver säkerställa att man får en återrapportering kring den nya betygsskalans implementering, och hur betygssättningen i årskurserna 6 – 9 fungerat. I detta behöver man särskilt informera sig kring betygssättningen i årskurs 6.

2. Inledning

2.1. Uppdrag, metod och revisionsfrågor

Uppdrag/bakgrund

2007 granskade revisorerna Bollnäs kommun avseende likvärdig och rättssäker betygssättning.

Revisorerna konstaterade att kommunen hade en hög medvetenhet om problematiken gällande rättssäker och likvärdig betygssättning.

Revisorerna konstaterade vidare att det bl.a. fanns behov av att informera och göra kriterierna och de dåvarande kvalitetsstegen mer lättillgängliga, förslagsvis genom att de lades ut på skolornas hemsidor. Man pekade också på att det var viktigt att överväga hur de skolformsövergripande ämnesgrupperna skulle kunna förbättras.

Svar på rapporten presenterades i december 2007.

Sedan dess har ett antal reformer inom den svenska skolan genomförts. Vi har bl.a. en ny betygsskala och betyg sätts från årskurs 6 från och med läsåret 2012/13. Betygsskalan är A-F, och idag har man kunskapskrav att förhålla sig till. Det förväntas ske ett lokalt arbete utifrån reformen för att den ska implementeras på ett bra sätt.

Det är av intresse att följa hur man i ljuset av rapporten 2007 och utifrån de genomförda reformerna har arbetat med implementering av den nya betygsskalan och hur man arbetat med att rusta sig för att sätta betyg i årskurs 6.

Revisionsfråga

- Har barn- och utbildningsnämnden säkerställt att den nya betygsskalan är implementerad?

Revisionskriterier

- Har elever och vårdnadshavare informerats om den nya betygsskalan samt om betygssättning i årskurs 6?
- Har ändamålsenliga processer för implementeringen startats och drivits?
- Har erforderlig kompetens säkerställts för implementeringen?

Metod

Granskning av dokument (beslut, direktiv, budgetunderlag, informationsmaterial, planer, övrigt relevant material).

Intervjuer har genomförts med barn- och utbildningsnämndens ordförande, förvaltningschefen och skolformschefen för för- och grundskola samt rektorer, lärare och elever i två av kommunens grundskolor (tot 8 intervjuer).

Avgränsning

Granskningen fokuserar på en F – 6-skola samt en F/1 – 9-skola.

2.2. Utgångspunkter

Enligt skollagen ska alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Eleven och elevens vårdnadshavare ska fortlöpande informeras om elevens eller barnets utveckling.

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 11, beskrivs det ansvar som läraren har för att informera eleven och elevens vårdnadshavare om elevens kunskapsutveckling samt det ansvar som läraren har avseende betygssättningen. Läraren ska bl.a:

- genom utvecklingssamtal och den individuella utvecklingsplanen främja elevernas kunskapsmässiga och sociala utveckling,
- utifrån kursplanernas krav allsidigt utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn,
- med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov, och
- vid betygssättningen utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskraven och göra en allsidig bedömning av dessa kunskaper.

Det är enligt skollagen rektorns ansvar att se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar. Eleverna ska informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen. Rektorn har också enligt läroplanen ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.

Enligt skollagen är kommuner huvudmän för bl.a. grundskola. I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder som fullgör kommunens uppgifter enligt skollagen. En huvuduppgift är att systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen. En annan uppgift är att se till att lärare och annan personal vid skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet samt se till att personalen vid skolenheterna ges möjligheter till kompetensutveckling.

3. Betyg och bedömning

3.1. Information om betyg och betygsskala - iakttagelser

I intervjuer med rektorer, lärare och elever framkommer att skolorna har informerat elever och vårdnadshavare om aktuella förändringar avseende bedömning och betyg.

I samband med höstterminens början 2012 kallades samtliga föräldrar i årskurserna 6, 7 och 8 till föräldramöten på respektive skolor. På dessa möten informerade rektorn och lärare om den nya läroplanen och kursplanerna samt om bedömning och betygssättning i relation till kunskapskraven. Vid dessa möten använde sig skolorna av information från Skolverket, bl. a broschyren ”Dags för betyg” men också filmer som Skolverket tagit fram. Till de elever och vårdnadshavare som inte kunde närvara skickades information hem.

Motsvarande informationsinsatser genomfördes höstterminen 2011 för elever i årskurs 8 och deras vårdnadshavare som då skulle få betyg utifrån nya kursplaner och ny betygsskala.

I samband med att elever i årskurs 6 fick sina terminsbetyg 2012, skickade rektorn på Björktjärna skola ett brev till elevernas vårdnadshavare med information om betygsskalan samt vad som händer om en elev inte får godkänt betyg i ett ämne.

Intervjuade lärare beskriver hur de under höstterminen 2012 informerat och diskuterat kunskapskraven i olika ämnen med eleverna. Intervjuade elever är vana vid att lärarna redovisar kunskapskraven. Eleverna påpekar emellertid att medan vissa lärare lägger sig vinn om att få eleverna att förstå kunskapskraven och vad som skiljer kraven för olika betyg åt, så nöjer sig andra lärare med att endast kort ange vad som krävs. I samband med betygssättningen skiljer det sig åt i vilken mån lärarna förklarar för eleverna varför de får ett visst betyg. Se vidare avsnitt 3.2.2.

3.2. Processer för implementering - iakttagelser

3.2.1. Kommunnivå

Av intervjuer och dokumentation framkommer att barn- och utbildningsnämnden från och med 2011 kontinuerligt fått information om aktuella reformer inom utbildningsväsendet av barn- och utbildningsförvaltningens verksamhetsutvecklare. Den nya betygsskalan har berörts i detta sammanhang.

Förvaltningsledningen menar att det är först i slutet av implementeringen av den nya skollagen som det fullt ut står klart vilka ytterligare stödresurser som rektorer behöver utifrån skollagen och nya krav i styrdokumentet. Mot denna bakgrund

pågår en organisationsöversyn på förvaltningsledningsnivå vars huvudsyfte är att ge bättre förutsättningar för rektorerna att vara pedagogiska ledare.

Barn- och utbildningsnämnden har också antagit en handlingsplan för att förbättra kunskapsresultaten i Bollnäs kommuns grundskola ("Handlingsplan för bättre betygsresultat i Bollnäs kommuns grundskolor" DNR 11-5033). Planen beskriver den uppföljning och analys av kunskapsresultaten som förväntas ske på skolenhets- och kommunnivå. Nämnden förväntar sig bl.a. att skolorna genom sina analyser tydligare ska beskriva de insatser som skolorna tänker vidta för att förbättra resultaten. I arbetet ingår också att följa upp om betygssättningen är likvärdig i kommunens skolor.

En del av handlingsplanen beskriver det arbete som under de senaste två åren genomförts och som fortsätter under 2013 för att ge elever och föräldrar en tydlig bild av varje elevs kunskapsutveckling. Arbetet genomfördes som ett projekt under 2011-2012 då samtliga lärare i kommunens grundskolor fick kompetensutveckling med fokus på planering av undervisningen och bedömning av elevernas kunskapsutveckling. Projektet startade innan den nya läroplanen och kursplanerna trädde i kraft men projektets innehåll har efterhand anpassats till de nya styrdokumenterna. Inom ramen för projektet har grundskolans lärare arbetat med att utveckla pedagogiska planeringar, bedömningsmatriser och individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen.

Vid årsskiftet 2012/2013 övergick projektet i en ny fas genom att kommunen sjösatte en webbplats. Plattformen är uppbyggd av bl.a. några lärare i kommunen. I plattformen ska pedagogiska planeringar, individuella utvecklingsplaner, skriftliga omdömen och bedömningsmatriser hanteras. Plattformen är tänkt att vara ett stöd för lärarna i deras dokumentation av elevernas kunskapsutveckling och erbjuda lättillgänglig information till elever och vårdnadshavare.

Av intervjuer framkommer att samtliga studiedagar under 2011 och 2012 varit vigda åt utvecklingsprojektet. Om ytterligare insatser behövs för implementering av de statliga reformerna har detta varit varje rektors ansvar att genomföra. Inga ytterligare medel har avsatts från nämndens sida och inga ytterligare medel har heller äskats från förvaltningens sida till nämnden.

De insatser som genomförts under 2011 och 2012 har inte utvärderats av förvaltningen eller av nämnden. Intervjuer med förvaltningsledning och rektorer ger en positiv bild av utvecklingsprojektets genomförande och effekt, även om man menar att denna positiva bild inte nödvändigtvis delas av alla. Däremot är intervjuade lärare mer skeptiska till om all den tid som lagts på projektet haft avsedd effekt. Exempelvis framhåller några lärare att de i högre utsträckning velat prioritera diskussioner om kunskapskraven och underlag för bedömningar med kollegor. Webbplattformen hade också behövt vara på plats tidigare.

Förvaltningsledningen och intervjuade rektorer menar att man har en hel del kvar att göra vad avser analysarbetet kring resultat i grundskolan. I grunden handlar det, menar förvaltningsledningen, om att kvalitetsarbetet behöver fungera bättre. En del

i detta arbete, där analyserna kan få en större betydelse, är de pedagogiska revisioner som införts. Dessa innebär att man följer upp rektorernas uppdrag från förvaltningens sida, bl.a. med fokus på resultat.

3.2.2. Skolnivå

Parallellt med utvecklingsprojektet har grundskolans personal arbetat i tvärgrupper med att implementera de nya kursplanerna, både inom skolan och tillsammans med andra skolor. Man har bl. a. använt Skolverkets kommentarmaterial till kursplanerna när man diskuterat kunskapskraven med kollegor. Detta arbete har enligt de intervjuade lärarna varit värdefullt. Lärarna anser emellertid att de behöver mer tid för att kvalitetssäkra sin betygssättning. Lärarna vill bland annat utveckla bedömningsunderlag samt exempel som kan åskådliggöra skillnader i olika förmågor kopplat till betygsskalan.

Lärarna framhåller också att en avgörande faktor för hur rättvis betygssättningen blir är hur länge man som lärare haft möjlighet att följa elevens kunskapsutveckling. De lärare som har många elever under en begränsad tid har svårt att skaffa sig tillräckligt bedömningsunderlag inför betygssättningen. Likaså uppger lärarna att de känner sig betydligt säkrare på sin betygssättning av elever i årskurs 9 som de lärt känna under 3 år, än vid det första betygssättningsstillfället i årskurs 7.

Ovanstående avspeglas också i lärarnas uppfattning om i vilken mån de lyckas informera eleverna om dels deras kunskapsutveckling, dels motivera varför eleverna får ett visst betyg. Gemensamt för lärare som undervisar i årskurs 6 respektive 9 är att de genomfört utvecklingssamtal under hösten 2012. Vid dessa samtal fick eleverna och vårdnadshavarna såväl muntlig som skriftlig information om elevernas kunskapsutveckling samt information om vad eleven och skolan kan göra för att eleven ska utvecklas ytterligare.

Lärarnas erfarenheter skiljer sig emellertid åt vad gäller möjligheten att för eleven motivera varför eleven får ett visst betyg. Intervjuade lärare som undervisar i årskurs 9 hade i samband med betygssättning ett så kallat betygssnack med varje elev. Då gavs varje elev en motivering till betyget. Intervjuade lärare i årskurs 6 hade emellertid inte tid att ge en motivering till varje elev. Intervjuade elever bekräftar lärarnas bild. Elever i årskurserna 8 och 9 vet varför de fått ett betyg och vad de behöver göra för att höja sitt betyg, och menar att de kontinuerligt under terminen medvetandegjorts om den bedömning lärarna gör och den kommande betygssättningen. Motsvarande kunskap har emellertid inte elever i årskurs 6. De är nöjda eller tillfreds med sina betyg men är osäkra på varför de fått just de betyg de fått och vad de behöver arbeta med för att få högre betyg.

Intervjuade rektorer är osäkra på om betygssättningen på deras skolor är rättvis och likvärdig. Det finns enligt rektorerna en risk för att betygen generellt sett är för låga i årskurs 6 på grund av lärarnas osäkerhet vad gäller tolkningen av kunskapskraven och avsaknad av underlag för bedömning. Barn- och utbildningsnämnden har enligt rektorerna inte efterfrågat någon information om hur implementeringsarbetet fortskrider på skolnivå. Inte heller har nämnden specifikt efterfrågat vilka insatser som genomförs för att säkerställa att betygen är likvärdiga och rättvisa.

3.3. *Kompetens för att säkerställa implementering – iakttagelser.*

I Bollnäs kommun har utvecklingsprojektet avseende pedagogiska planeringar, bedömning och betyg initierats och letts från förvaltningsnivå. Spindeln i nätet för arbetet kring den nya skollagen har varit förvaltningens verksamhetsutvecklare. Det är verksamhetsutvecklaren som regelbundet informerat barn- och utbildningsnämnden om de nya reformerna. Grundskolan har avsatt resurser, framförallt personalens tid, för att arbeta med projektet.

Såväl rektorer som personal i grundskolan har deltagit i olika utbildningar och konferenser i Skolverkets regi. På skolorna har man utsett nyckelpersoner bland personalen med ett särskilt ansvar för implementeringsarbetet. I Björktjärna skola har man positiva erfarenheter av att skolans specialpedagog fungerat som handledare för sina kollegor. I Granbergsskolan utsågs nyckelpersoner bland lärarna som skulle delta i flera av Skolverkets konferenser och därefter sprida informationen till kollegorna. Denna satsning rann tyvärr ut i sanden enligt intervjuade lärare.

4. Revisionell bedömning

4.1. *Har barn- och utbildningsnämnden säkerställt att den nya betygsskalan är implementerad?*

Vår bedömning är att barn- och utbildningsnämnden delvis säkerställt att den nya betygsskalan är implementerad. Nämnden har löpande och regelbundet hållit sig informerad om de pågående reformerna inom utbildningsväsendet, men har ännu inte följt upp att genomförda utvecklingsinsatser avseende bedömning och betygssättning har fått avsedd effekt. Det finns i årskurs 6 en osäkerhet kring betygssättningen, som inte har motsvarighet i årskurs 7 – 9.

Reformerna har inneburit olika utmaningar för lärare i årskurs 6 respektive 9. Medan lärare i årskurs 9 har fått sätta sig in i nya kursplaner och kunskapskrav samt en ny betygsskala, har många lärare i årskurs 6 även fått sätta betyg för första gången. Detta förklarar troligtvis en del av ovanstående och innebär att de fortsatta implementeringsinsatserna kan behöva se olika ut och bedrivas i olika omfattning beroende på vilka lärare insatserna riktar sig till.

Nämnden behöver säkerställa att de, t.ex. i samband med återkommande betygsrapportering i nämnden utifrån den plan man beslutat om, får en återrapportering kring den nya betygsskalans implementering, och hur betygssättningen i årskurserna 6 – 9 fungerat. Nämnden behöver särskilt informera sig om betygssättningen i årskurs 6 och säkerställa att en förbättring sker.

Vår bedömning grundar sig på nedanstående revisionskriterier.

4.1.1. *Information om betyg och betygsskala*

Elever och vårdnadshavare i årskurs 6 och i årskurs 7- 9 har fått information om den nya betygsskalan på olika sätt: föräldramöten, filmer och skrifter från Skolverket. Elever i årskurs 7 – 9 har under hösten 2012 fått regelbunden information av sina lärare om vilka bedömningsgrunder som gäller. Eleverna i årskurs 6 uppvisar en osäkerhet kring på vilka grunder deras betyg sätts.

Vår bedömning är att informationen om betygssättning och den nya betygsskalan fungerat vad avser elever i årskurs 7 – 9, men inte fungerat i tillräcklig omfattning i årskurs 6. Nämnden behöver säkerställa att erforderliga åtgärder genomförs så att betygssättningen sker på ett rättssäkert sätt i årskurs 6.

4.1.2. *Processer för implementering*

Nämnden har regelbundet informerats om reformerna inom skolverksamheterna, framförallt under våren 2011. Den handlingsplan som nämnden beslutat om innehåller viktiga rutiner (både befintliga och nya) som bör stödja verksamheterna i sitt arbete med betyg och bedömning. Förvaltningen har inom grundskolan jobbat till stor del inom ett utvecklingsprojekt som startade 2011. Varje skola har bedrivit

ett arbete kring reformerna där betyg och bedömning varit en viktig del. Det finns vissa iakttagelser som pekar mot att den tid som lagts på betyg och bedömning inte uppfattats som tillräcklig av lärare. Nämnden har inte utvärderat de utvecklingsinsatser som genomförts i samband med reformerna inom utbildningsområdet.

I intervjuer med rektorer, lärare och elever framkommer att det finns behov av fortsatta insatser för att lärarnas bedömning och betygssättning ska vara korrekt och likvärdig. Diskussioner mellan lärarna om planeringen av undervisningen och bedömningen av elevernas förmågor utifrån kunskapskraven behöver fortsätta. Lärare behöver få tillfälle att utveckla sin bedömarförmåga bland annat genom att ta fram relevanta bedömningsunderlag. Lärare behöver också få tillfälle att ”kalibrera” sina bedömningar och sin betygssättning. Varje betygssättande lärare behöver samtala med eleverna om grunderna för betygssättningen. Troligtvis behöver lärare som är ovana att sätta betyg få ägna mer tid till dessa frågor samt få mer stöd från erfarna kollegor.

Vår bedömning är att det funnits relevanta och genomtänkta processer för implementering av den nya betygsskalan i både årskurs 6 och årskurs 7 – 9 på övergripande nivå. Processerna har emellertid inte varit tillräckliga för att säkerställa att den nya betygsskalan är implementerad på skolnivå, och då framförallt vad gäller årskurs 6. Nämnden behöver säkerställa att man på skolnivå arbetar med att utveckla bedömarförmåga och sin förmåga att sätta betyg.

4.1.3. Kompetens för att säkerställa implementering

Nämnden har informerats av förvaltningen om reformerna, och förvaltningen har på ledningsnivå tillsett att specialfunktioner haft kompetens kring den nya skollagen för att i arbetet med implementering kunna vara ett stöd till både nämnd, förvaltningen centralt samt rektorer och skolor. Detta arbete pågår fortfarande då man ser att kompetens ytterligare behöver stärkas. Varje skola har tillsett att t.ex. specialpedagoger eller vissa lärare fått en central roll i reformarbetet, och det har framkommit att detta har varit viktigt i skolornas arbete med reformerna.

Vår bedömning är att man haft tillgång till erforderlig kompetens för att kunna implementera den nya betygsskalan och betygssättning i årskurs 6.

2013-03-06

**Magnus
Höjer**

Projektledare

**Micaela
Hedin**

Uppdragsledare